Tunus'ta Tırmandırılan Yabancı Düşmanlığı

Tunus gündemini bir süredir yabancı düşmanlığı ve ırkçılık konusu işgal etmekte. Ülkede Cumhurbaşkanı Kays Said'in yaptığı ırkçı çıkış ve Tunus demografisinin dönüştürüldüğü iddiası tartışılmakta. Söz konusu yabancı düşmanlığı ve ırkçı tutum, Sahra-altı Afrikalılara yönelmiş vaziyette. Sarf ettiği sözlerle büyük bir tartışmaya yol açan Said, hükümetteki yetkililerden yasa dışı düzensiz göçü derhâl önlemelerini istedi.

Arap Baharı sürecini başlatan Tunus'ta Cumhurbaşkanı Kays Said kısa bir süre önce Başbakan Hişam el-Meşişi'yi görevden alarak meclisin tüm yetkilerini dondurduğunu ve milletvekili dokunulmazlıklarının askıya alındığını duyurmuştu. Yeni bir başbakan ataması yaparak hükümet kurdurup Tunus siyasetini yeniden dizayn eden Said'in bu girişimi, Tunus Meclis Başkanı ve Nahda Hareketi lideri Gannuşi tarafından bir tür darbe olarak tanımlanırken halk barışçıl yollardan demokratik mücadeleye çağrılmıştı.[1]

Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said ülkesindeki birçok sorunun göçmenlerden kaynaklandığının altını çizerek Tunus'un Afrikalılaştırıldığını ve Araplıktan uzaklaştırıldığını dile getirdi. Bu açıklamalardan sonra ülkede göçmen yanlısı protestolar düzenlenirken Tunus'un da üye olduğu Afrika Birliği, ülkenin en yetkili makamlarınca benimsenen bu ırkçı tutumu kınadığını bildirdi.

Kays Said ve hükümet, söylemlerinde ırkçı olmadıklarını iddia etmeye devam ediyor ancak konuyu takip eden uzmanlar yabancılara yönelik evden ve işten çıkarmalar, çarşı pazarda hakarete uğrama, sosyal medyada linç gibi tutumlar nedeniyle Tunus'ta göçmenlere yönelik karşıtlığın tırmandığına dikkat çekiyor. Artan göçmen karşıtı saldırılar nedeniyle geri dönüşler başlarken Fildişi, Mali ve Gine gibi bazı Afrika ülkeleri *charter* seferler düzenleyerek vatandaşlarını Tunus'tan tahliye etmeye başladı.

Kuzeye Göç Mevsimi

Son yıllarda Sahra-altı Afrika ülkelerinden Kuzey Afrika'ya yönelen düzensiz göçlerin arttığı bir realite. Fas, Tunus ve Libya göçmenlerin uğrak noktaları arasında yer almakta. Sahil şehirlerinden Avrupa'ya geçiş yapmak isteyen düzensiz göçmenler Malta, Ceuta, Menilla gibi lokasyonlara botlarla denizden ulaşmaya çalışmakta. Sahil güvenlik birimleri her daim devriye gezerek düzensiz göçmenleri taşıyan botların Avrupa kara sularına girişini önlemeye çalışırken bu mücadelede bilindiği üzere zaman zaman basına da yansıyan büyük facialar yaşanmakta.

Sahra-altı Afrika'da yükselen demografi, istikrarsızlıklar ve işsizlik gibi sorunlar insanları daha iyi bir yaşam arayışına ve hâliyle göçe sürüklemekte. Riskli yolculukları göze alan göçmenler nihayetinde Avrupa kıtasına ayak basarak bu hayallerini gerçekleştirmek istiyor ancak bu sorunsuz bir süreç değil. Avrupa'ya ulaşma umudunu yitiren göçmenler Kuzey Afrika ülkelerinde kalarak yerleşik hâle gelmekte ve bu ülkelerde vasıfsız işleri üstlenmekte. Bunun dışında bölgede ayrıca ticaret, iş, eğitim ve evlilik gibi münasebetlerle yerleşik bir göçmen nüfus da bulunmakta. Sahra-altı Afrika ülkelerinden Tunus'a giriş yapmış 21.000 civarındaki düzensiz göçmen 21 Şubat tarihinden bu yana baskı altında.

Madalyonun diğer yüzüne bakıldığında ülkede iyiye gitmeyen siyasi ve ekonomik sebeplerden ötürü Tunusluların da bizzat göç eden bir toplum olduğu görülmekte. Özellikle Avrupa ülkeleri Tunusluların göç ettiği en önemli lokasyon. İstatistiklere göre 813.000 Tunuslu yurt dışında göçmen statüsünde yaşarken bunların %77'si Avrupa (özellikle Fransa) ülkelerinde bulunmakta.[2] Bazı verilere göre ise yurt dışında göçmen statüsündeki Tunuslu sayısı 1 milyonun çok üzerinde. 12 milyon nüfuslu Tunus, Dünya Bankası verilerine göre son yıllarda ekonomik yönden gerileme içerisinde. İşsizlik ve borçlanma artarken ülkenin millî geliri de düşüş kaydetmekte.[3]

Said Manipülasyonu

Afrika Birliği'ne üye ve Afrika topraklarında yer alan bir ülkenin başında bulunan en yetkili kişinin Afrikalıları hedef göstererek yabancı düşmanlığını körüklemesi Arap-Afrika çekişmesinde yeni bir cephe açmaya yönelik son derece riskli bir tutum. Ülkenin Araplıktan uzaklaştığını ve bilinçli bir şekilde Afrikalılaştırıldığını iddia eden Said'in sözleri kısaca "Afrikalıları istemiyoruz vatanımızda" demekle eşdeğer. Esasında Kays Said'in göçmen karşıtı çıkışının arkasında bir tür gündem değiştirme girişimi bulunmakta. *African Business*'ta yer alan bir yoruma göre Kays Said'in ırkçı çıkışı ülkedeki kötü gidişatı ve muhalefete yönelik baskıyı kamufle etmek için yaratılmış suni bir gündem.[4]

Kamerunlu akademisyen Achille Mbembe, ulusların depresif dönemlerinde düşman yaratma ihtiyacını takıntılı bir ontolojik ihtiyacın karşılığı olarak değerlendirmekte. Bu durumda güvenlikçi devlet, yarattığı güvensizlik hâlini körüklerken çareyi kendisi olarak sunmakta.[5] Tunus Cumhurbaşkanı'nın yaptığı şey de esasında bundan farklı değil. Göçmenleri toplum nezdinde düşmanlaştırarak iktidar üzerindeki meşruiyetini sağlamlaştırma ve kötüye gidiş için bir günah keçici icat etme arayışı söz konusu.

Arap-Afrika karşıtlığı üzerinden kimlik siyasetine soyunmak Tunus'un zararına olacak bir hamle. Bugün Sahra-altı Afrika ülkelerine yayılmış Tunusluların varlığı yanında Tunus ürünleri de Sahra-altı Afrika'da kendilerine geniş bir pazar bulmakta. Son kertede Tunus'ta göçmen karşıtlığının suni bir gündem olarak körüklendiğini söylemek ve bunu iktidarın kendine meşruiyet alanı inşa etmek için kullandığını belirtmek gerekmekte. Zira ülkede kötüye giden siyasi ve ekonomik göstergeler Tunusluları da göçe sürüklemekte.

Sonnotlar

[1] Enes Canlı & Mahmut Geldi, "Tunus'ta Cumhurbaşkanı Said, Başbakanı görevden aldı, meclisin yetkilerini dondurdu", *AA*, 26.07.2021, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusta-cumhurbaskani-said-basbakani-gorevden-a

[2] "Tunusia", *ACAPS*, https://www.acaps.org/country/tunisia/crisis/mixed-migration

[3] "The World Bank in Tunusia", *The World Bank*, https://www.worldbank.org/en/country/tunisia/overview

[4] Anver Versi, "Tunusian crissi deepens as Saied doubles down on agenda", *African Business*, 14.03.2023, https://african.business/2023/03/politics/tunisian-crisis-deepens-as-saied-doubles-down-on-agenda

[5] Achille Mbembe, *Düşmanlık Politikaları* (Çev: Ayşen Gür), İletişim Yayınları, İstanbul, s. 69, 76.